

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Stranický systém Austrálie a Nového Zélandu

Vendula Pechová

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Stranický systém Austrálie a Nového Zélandu

Vendula Pechová

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph. D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2005

.....

Obsah

1	ÚVOD.....	5
2	POLITICKÉ STRANY.....	10
2.1	Politické strany Austrálie.....	10
2.1.1	Strana práce/ Australian Labor Party.....	11
2.1.2	Liberální strana Austrálie/ Liberal Party of Australia.....	12
2.1.3	Národní strana Austrálie/ National Party of Australia.....	13
2.2	Politické strany Nového Zélandu.....	15
2.2.1	Labouristická strana Nového Zélandu/ Labour Party.....	16
2.2.2	Národní strana Nového Zélandu.....	17
2.2.3	Strana Zelených/ Green Party of Aotearoa New Zealand...	18
2.2.4	Nový Zéland především/ New Zeland First Party.....	19
2.2.5	Māori strana/ Māori Party.....	20
2.2.6	ACT Nový Zéland/ ACT New Zeland.....	20
3	TYOLOGIE STRANICKÝCH SYSTÉMŮ AUSTRÁLIE A NOVÉHO ZÉLANDU DLE GIOVANNIHO SARTORIHO.....	21
3.1	Početní kritérium stranických systémů.....	21
3.2	Počet stran ve stranickém systému Austrálie a Nového Zélandu.....	22
3.2.1	Případ Austrálie.....	22
3.2.2	Případ Nového Zélandu.....	23
4	DVOUSTRANICKÉ SYSTÉMY.....	24
5	VLIV VOLEBNÍCH SYSTÉMŮ NA STRANICKÉ SYSTÉMY.....	26
6	KOMPARACE STRANICKÝCH SYSTÉMŮ AUSTRÁLIE A NOVÉHO ZÉLANDU.....	28
7	ZÁVĚR.....	34

8 ZDROJE.....	39
8.1 Literatura.....	39
8.2 Prameny a internetové zdroje.....	42
9 RESUME.....	45
10 PŘÍLOHY.....	46

1 ÚVOD

Tématem bakalářské práce jsou stranické systémy Austrálie a Nového Zélandu a jejich komparativním srovnání. Austrálie a Nový Zéland mají blízkou geografickou polohu, společnou historickou zkušenost s britským kolonialismem v průběhu 18. a 19. století. Setrvání ve společenství Commonwealthu propojuje země s Velkou Británií, která ovlivňuje společenský vývoj na kontinentu Austrálie tak ostrova Nového Zélandu. Austrálie a Nový Zéland dále propojuje hlavu státu, britská královna Alžběta II., která je zastupována generálními guvernéry (Šanc, 2007; Ženíšek, 2007: 95). Ze základních odlišností Austrálie a Nového Zélandu a jejich politického a společenského uspořádání můžeme upozornit na to, že Austrálie je federací, Nový Zéland patří do skupiny unitárních států (Šanc, 2007; Ženíšek, 2007: 94). Australský federální parlament je dvoukomorový. Nový Zéland zrušil horní komoru parlamentu v roce 1950 (Ženíšek, 2007: 66). To je pouze zlomek toho, v čem jsou si komparované země podobné, ale i odlišné.

Úkolem práce je komparace stranických systémů Austrálie a Nového Zélandu. Komparace neboli srovnávání jako metoda využívá analytický přístup k věci. Hledá rozdíly, podobnosti, zároveň vzájemné závislosti a mnohé další. Komparativní metodou můžeme pomoci vysvětlit podobné nebo rozdílné chování politických, stranických i jiných společenských systémů. Komparace jako metoda společenských věd, tedy i politologická metoda má svá pravidla pro výzkum. Její účinek může být pro výzkum pozitivní výsledek například v důkladnějším poznání případů. Negativní důsledek komparace může být nedostatečnost s ohledem přehlídnutí faktů, podmínek apod. (Novák_a, 2011: 296 – 297). Proto je důležité si vymezit pravidla, podle kterých bude práce postupovat. V komparativní práci je třeba si vymezit objekt, který bude hrát hlavní roli. Jak již bylo uvedeno předmětem práce, je stranický systém Austrálie a

Nového Zélandu. Pro práci si vymezíme období, kterému se budeme věnovat (Říchová, 2005: 7 - 8).

Austrálie vyhláší svoji nezávislost na začátku 20. století. Cesta k australské nezávislosti byl dlouhým procesem, který započal již na konci 19. století a to v roce 1891 (Šanc, 2007: 34 – 35). Po vyhlášení nezávislosti v roce 1901 není možné hovořit o plné samostatnosti a to z důvodu závislosti australského parlamentu na parlamentu britském a jeho rozhodnutí. Plná nezávislost Austrálie je potvrzena až Westminsterským statutem v roce 1931 (Corcoran – Dickenson, 2010: 203). Status se ovšem vztahoval pouze na federální parlament, nikoliv na parlamenty australských států. Národní státy australské federace a jejich parlamenty získaly nezávislost až na základě Australského aktu v roce 1986 (Šanc, 2007: 37). Nezávislost Nového Zélandu byla vyhlášena téměř o padesát let dříve než australská. Opět nemůžeme hovořit o plné nezávislosti, ale smlouva uzavřená ve Waitangi v roce 1840 uděluje Novému Zélandu autonomní status. Smlouva z Waitangi uznává suverenitu britské koruny na území Nového Zélandu, ale zároveň potvrzuje vlastnictví půdy Maorům, novozélandským náčelníkům, kteří stojí v čele země, které je nedotknutelné. Maorům jsou přidělena také práva a privilegia britských poddaných (Jackson, 2000: 573). V roce 1891 se na Novém Zélandě etabluje vláda politických stran. Politické strany, především Liberální strana v čele s Jhonem Ballancem dávají základ modernímu politickému systému státu (Hamer, 2003: 112). V roce 1907 se Nový Zéland stal britským dominiem. K plné nezávislosti a jejímu formálnímu potvrzení dochází na základě Westminsterského statusu v roce 1931. Status byl novozélandským parlamentem ratifikován v roce 1947 (The Commonwealth, 2015).

Vyhlášení nezávislosti a vznik suverénních států Austrálie a Nového Zélandu se odehrálo v různých časech. Časové vymezení působení politických stran, kdy strany participují na moci, ovlivňují společnost a

utváří vládní rozhodnutí je odlišný. Obě země jsou konstitučními monarchiemi. Ovšem na Novém Zélandě je možné sledovat působení politických stran a uplatňování jejich vliv na vládním rozhodování již v průběhu 19. století. Reprezentativní vláda Nového Zélandu vznikla již v roce 1854. Od roku 1891 se objevují první politické strany, které přebírají kontrolu nad novozélandským parlamentem (Hamer, 2003: 112). Australský federální parlament působí od vzniku Australské svazu, tedy od roku 1901 (Australian Politics: 2015).

Práce se bude zajímat o stranické systémy uvedených zemí. Politická strana má jednu z nejvýznamnějších rolí v moderních politických režimech. Politická strana je aktérem politického systému, ovlivňují zájmy společnosti, které zároveň reprezentuje. Politická strana je základní jednotkou stranického systému (Říchová, 2002: 87). Dle politických stran a jejich klasifikace a typologizace můžeme vymezit podobu stranického systému. Je důležité si vymezit politické strany, které se účastní soutěže o vládní a opoziční pozice. Jaké úrovně a časové období nás budou zajímat?

Zájmem komparace v této práci bude takový časový úsek, který je zdánlivě nejpodobnější v obou zemích. Budeme se zajímat o politické strany, které působily v obou zemích již na počátku vzniku parlamentů a začaly tak vytvářet stranické systémy. K tomuto důvodu nás vede především to, abychom zjistily, po jakou dobu strany působily nebo působí, na stranické systémy. Dále se budeme věnovat politickým stranám, které působily na parlamentních úrovních v obou komparovaných zemích v období 50. let 20. století. K tomuto rozhodnutí nás vedou některé změny, které vymezují stranický systém obou komparovaných zemí. Jednou z těchto událostí je změna podoby parlamentu Nového Zélandu. Parlament Nového Zélandu představuje zákonodárnou moc a jako instituce spojuje moc Sněmovny reprezentantů a panovníka. Parlament byl původně dvoukomorový. Legislativní rada,

kteřá reprezentovala horní komoru parlamentu, byla na základě rozhodnutí svých členů, potvrzení Sněmovnou reprezentantů a doporučení vlády, zrušena v roce 1950 (Mulgan, 1997: 62). Dále jsou to volby v roce 1946, 1957 a 1972, kdy dochází k alternaci vlády a změny vládní strany (Sartori, 2005: 201). Události, které nás budou ve stranických systémech zajímat, jsou australské volby federálního parlamentu v roce 1946 a 1972, kdy dochází k alternaci vlád (Sartori, 2005: 201). Jsou to dvě významná data, kdy se změnilo rozložení sil v australském parlamentu na základě výsledků voleb.

Pozornost práce je věnovaná těm politickým stranám australského stranického systému, které působí na úrovni federálního parlamentu a jsou schopné zasahovat do vládních a parlamentních záležitostí. Budou nás zajímat především ty politické strany australského federálního parlamentu, které působí již od začátku fungování parlamentu. Novozélandský stranický systém se začal utvářet již dříve než australský, jak již bylo uvedeno. Do komparace budou zahrnuty ty politické strany, které se účastní stranické soutěže na parlamentní úrovni a ovlivňují legislativu a exekutivu státu.

Po vytvoření přehledu politických stran působících ve stranických systémech Austrálie a Nového Zélandu se zaměříme na to, jak můžeme jejich působení v soutěži a postavení vyhodnotit na základě typologie. O studium politických stran a jejich systému měl zájem italský politolog Giovanni Sartori. Jeho práce *Strany a stranické systémy: Schéma pro analýzu (Parties and Party Systems: A Framework for Analysis, 1976)* je jednou z nejuznávanějších prací tématu politických stran a stranických systémů. Sartori nabízí klasifikaci, tedy utřídění stranických systémů s ohledem na kritérium počtu stran v něm působících a následnou typologii. Typologie stranických systémů dle Sartoriho umožňuje zahrnout více než jedno kritérium k určení typu stranického systému (Sartori, 2005: 130). Po přehledu politických stran Austrálie a Nového Zélandu se práce bude

věnovat právě kritériím pro klasifikaci a typologizaci stranických systému dle Sartoriho. Do jaké míry jsou platná pravidla typologie nastavená italským politologem. Dle těchto pravidel budeme identifikovat stranické systémy Austrálie a Nového Zélandu.

Stranický systém je do velké míry propojen s volebním systémem, kdy ne jeden teoretik se tímto problémem zabývá. Jedním z nejvýznamnějších autorů je Maurice Duvergera, který upozorňuje na to, že nastavení volebního systému ovlivňuje podobu stranického systému. Duverger upozorňuje na to, že jeho zákony, které shrnují vliv volebního systému na systém stran, jsou spíše tendencemi, nikoliv pravidly (Novák, 2011: 577 – 578). Giovanni Sartori s nastavenými pravidly pro určení typu stranického systému podle účinku volebního systému duvergerovými zákony nesouhlasí. Vymezuje nová pravidla a možnosti volebního systému ovlivnit podobu stranického systému a upozorňuje na to, že je jen generalizace vztahu mezi systémy pouze vodítkem pro poznání stranických systémů (Sartori, 2001: 41 – 42). Součástí práce je tedy i část o nastavení volebních systémů komparovaných zemí s ohledem na již vymezené období sledování stranického systému, jako jeden z určujících vlivů na stranický systém.

Pozornost komparace bude upřena na podobnosti a odlišnosti stranických systémů Nového Zélandu a Austrálie v již stanovených obdobích. Stranické systémy budou klasifikovány a zasazovány do typologie Giovanniho Sartoriho. Co ovlivňuje stranické systémy v určitých časových obdobích, jaký političtí aktéři vytvářejí stranický systém? Jak můžeme systematicky zařadit stranické systémy Austrálie a Nového Zélandu do typologie Sartoriho? Do jaké míry je ovlivněn stranický systém nastavením volebního systému? Závěrem si budeme odpovídat na, to v čem jsou si stranické systémy podobné, ale i odlišné.

2 POLITICKÉ STRANY

Politické strany jsou základní jednotkou stranického systému. Studium stranických systémů je skrze politické strany a je třeba jejich analýzy k poznání povahy (Říchová, 2002: 97). Politické strany se v našich komparovaných zemích, tedy v Austrálii a Novém Zélandu, účastnily na utváření moderních politických systémů. Následně si představíme politické strany Austrálie a Nového Zélandu takové strany, které byly přítomny na parlamentní půdě již od počátku vzniku, v průběhu 50. a 70. let 20. století a také strany, které jsou přítomny ve stranických systémech dnes, především v novozélandské Sněmovně reprezentantů, tak jak bylo uvedeno již v úvodu. Na politické strany Austrálie se zaměříme na ty, které se účastnily vlády nebo získaly opoziční postavení ve federálním parlamentu.

2.1 Politické strany Austrálie

Politické strany Austrálie formují moderní podobu australské politiky. Utváří vládu, ovládají federální parlament. Strana, která vyhraje ve volbách, dosáhne většiny v dolní komoře parlamentu, tedy ve Sněmovně reprezentantů, sestavuje vládu. Strana, která získá největší počet hlasů, jako druhá v pořadí získává pozici opozice (Australian Politics, 2015). Australské politické strany mají již od vzniku Australské společnosti tradiční zastoupení a reprezentují povahu systému, tedy reprezentační demokracii. Politické strany v Austrálii mají důležitou úlohu, i když o jejich postavení v australské ústavě je pouhá okrajová zmínka (Saunders, 2011: 112). Do Sněmovny reprezentantů, tedy dolní komory australského federálního parlamentu, se konají volby každé tři roky a v současnosti je obsazováno 150 mandátů (Saunders, 2011: 114).

Australský federální parlament od počátku své existence, tedy od roku 1901 až do roku 2013 (poslední konající se volby) měl čtyřicet čtyři voleb. Z toho čtrnáct vítězných vládních pozic získala Strana práce (*Australian Labor Party*) a osmnáct Liberální strana Austrálie (*Liberal Party of Australia*). Z osmnácti vítězných voleb Liberální strany Austrálie vytvořila sedmkrát koaličních vlád s Národní stranou (*National Party of Australia*), která v průběhu historie koalic byla několikrát přejmenována (Australian Politics_c, 2015; Australian Politics_e, 2015; příloha 1).

2.1.1 Strana práce/ Australian Labor Party

Australská Labouristická strana, Strana práce vznikla ještě před vznikem Australského společenství. Vznik strany je datován v roce 1890. Doba vzniku strany je charakteristická bouřemi dělníků, kteří se začali shromažďovat v odborech a požadovali jistotu mzdy a pracovních podmínek. Sjednocení odborů v zájmu pracujících se staly základem Labouristické strany. Prvotní zájem je obhajoba dělnické třídy vzhledem k zvýšení kvalit zaměstnání a zajištění jistot (Macintyre, 2013: 96).

Růst Strany práce jejího zastoupení ve federálním parlamentu Austrálie je viditelný v roce 1913 (Markey, 2008: 72). Strana již od začátku je spojená s myšlenkou ochrany zaměstnanců a jejich sociálními jistotami. Tyto témata se staly základem pragmatičnosti programu Strany práce (Macintyre, 2013: 97). Po vzniku Australského společenství se Strana práce ukázala jako jedna z hlavních politických stran, uplatňující svůj vliv ve federálním parlamentu. Vliv na takové postavení strany mohou být již předchozí úspěchy, které měla na úrovních státních parlamentů, kde laboristé působili (Markey, 2008: 72).

Hodnoty, které hájí současná Labouristická strana, jsou spjaté s historií demokracie Austrálie. Dodržování spravedlivého přístupu k pracovním příležitostem, rovnost příležitostí. Labouristickou stranu můžeme identifikovat s hodnotami jako je podpora individuálních svobod,

ochrana pracovních práv a odpovědnost vůči demokracii (ALP). Labouristický politický program se zaměřuje především na ochranu rovnosti příležitostí. Ochrana ekonomiky a australská konkurenceschopnost je jednou z priorit strany. Obava z transformace australské společnosti se odráží ve snaze Labouristů zajistit jistoty v podobě sociálních jistot (Australian Politics_e, 2015). Dále můžeme pozorovat její charakter v sociálnědemokratickém zaměření strany, které charakterizuje snahu strany o budování sociálního státu s obranou hospodářského sektoru vůči zahraničním korporacím (Šanc, 2007: 52).

Kombinace socialistických a liberálních hodnot jsou charakteristické pro ideologii Strany práce. Snaha o sociální stát, podpora odborů a obdobná zaměření strany jsou pro ni charakteristické již od počátku. Tyto charakteristické znaky Stranu práce mohou propojovat s britskou Stranou práce, která zastává podobnou konzervativní politiku (Markey, 2008: 82).

2.1.2 Liberální strana Austrálie/ Liberal Party of Australia

Liberální strana Austrálie (*Liberal Party of Australia*) je stranou, která vznikla až v roce 1944, kdy se spojily liberální a konzervativní strany působící na půdě federálního parlamentu v jednu (Šanc, 2007: 53). Liberální strana byla vytvořena spojením sil Nacionalistické strany Austrálie (*Nationalist Party of Australia*) a Sjednocené Austrálie (*United Australia Party*). Zakladatelem a také velmi charismatickým vůdce strany, byl Robert Menzies. Menzies se stává také v prvním mandátu Liberální strany premiérem. Jedním z dalších možných motivů, kdy se pravicové strany spojují v Liberální stranu, je také obava z prosazení komunistické strany (Macintyre, 2013: 55). Další důvody, které mohou vést ke spojení pravicových stran do jediné, je vytvořit protiváhu již vládnoucí Straně práce. Větší svoboda v ekonomické oblasti každého jednotlivce s možnou seberealizací bez zásahu státu. To jsou hlavní cíle Liberální strany již od počátku jejího vzniku (LPA_a).

Název Liberální strana, je vybrán z pragmatických důvodů strany a vede k hodnotám, které zastává. Svoboda podnikání a sociální rovnost (LPA_a). Liberální strana obsazuje vládní posty od svého vzniku až do roku 1972, kdy je nahrazena Stranou práce. V tomto období vládne ve společné koalici s Národní stranou Austrálie (dříve *National Country Party*).

První volby, které Liberální strana vyhrála a obsadila tak vládní pozici v čele s Robertem Menziesem, se uskutečnily v roce 1949. Robert Menzies se stal premiérem Austrálie a tento post obsazoval až do roku 1966, kdy byl nucen jít do důchodu a to znamená, že jako premiér nebyl nikdy poražen (Australian Politics_d, 2015). Ovšem úspěch Liberální strany trval ještě o jedno volební období déle, kdy v roce 1969 byla znovuzvolena. Následně byla dvě volební období opoziční stranou a pak se ji stala ještě od roku 1983 do roku 1996. V posledních volbách v roce 2013 se stala opět vládní stranou (příloha 1). Dlouholetá tradice její přítomnosti ve federálním parlamentu Austrálie ukazuje sílu této strany. Popularita strany je odvozována od jejich úspěchu ve vládních obdobích jako je například prosperita a hospodářský růst země (LPA_c).

2.1.3 Národní strana Austrálie/ National Party of Australia

Národní strana Austrálie má dlouholetou tradici v australské federální politice. Svou pozici si buduje již na počátku 20. století, kdy jako Strana venkova (*Australian Country Party*) v roce 1920 vstupuje na půdu federálního parlamentu (Nationals, 2015). Jejím prvotním úkolem je hájit zájmy nespokojených farmářů a podnikatelů, kdy vláda Nacionalistické strany podporovala státní zásahy do podnikatelské sféry (Macyntare, 2013: 128). Od roku 1949 do roku 1969 je jednou z vládnoucích stran ve společné koalici s Liberální stranou Austrálie (příloha 1). Strana venkova je podpůrnou stranou Liberálů, kdy nabízí podobně spřízněné názory

například v oblasti sociální, hospodářské a ekonomické politiky (Nationals, 2015). Další důležitou změnou ve vývoji strany je rok 1974. V roce 1974 strana mění svůj název na Národní stranu Austrálie (*National Party of Australia*), který se snaží vystihnout její širší zaměření, nejen na zájmy venkova a snaží se prosadit i ve větších městech. Jejím zájmem je bojovat o rovnosti přístupu ke službám a zmírnit nerovnost životního stylu mezi venkovem a městy. Prohloubení ekonomických vztahů má venkovu zlepšit postavení ve srovnání s městy. Tím si Národní strana získává větší podporu australské společnosti a může se stát „katalyzátorem“ politických extrémů. To ji zajišťuje pozici, kdy udržuje rovnováhu mezi politickými stranami (Nationals, 2015).

Tradiční přítomnost Národní strany ve federálním parlamentu zajišťuje obhajobu konzervativních a antisocialistických zájmů. Národní strana odmítá státní zásahy do soukromých sektorů s výjimkou, kdy jej podporuje v zemědělských a venkovských zájmech. Národní strana se snaží o decentralizaci a přesun pravomocí na státní úroveň, nikoliv posilování pravomocí federace. Na tom se shoduje s Liberální stranou Austrálie. Podobnost programů stran Národní straně přispívá k vytváření koalic s vládoucí Liberální stranou. V případě, že Národní strana a Liberální strana Austrálie vytvoří vládní koalici. Post premiéra připadne Liberálům, Národní stranu obsazuje post zástupce premiéra (Šanc, 2007: 53). Současná politika Národní strany klade stále důraz na vytváření bohatství venkova. Podpora průmyslu i zemědělských organizací je základem pro obchodní politiku dle Národní strany. Lpění na tradičních hodnotách národa, společnosti i politiky Národní stranu směřuje ke konzervativní politice. Ovšem její schopnost změny a přizpůsobení se změnám ji dělá hodnotnou pro její voliče. Budoucí vývoj Austrálie by dle Národní strany měl směřovat k rozvoji regionů, nikoliv posilování federálních pravomocí (NPA, 2000).

2.2 Politické strany Nového Zélandu

Vláda politických stran se na Novém Zélandě datuje již od konce 19. století, kdy se do čela Sněmovny reprezentantů v lednu 1891 postavila Liberální strana. V té době to byla volná organizace s vysokou fragmentací bez jasného cíle, ale její mandát, kdy je vládní stranou, trvá až do roku 1922. Tak dlouhý mandát Liberální strany je dosud nepřekonaný rekord vlády jedné politické strany ve Sněmovně reprezentantů Nového Zélandu (Hamer, 2003: 112). Liberální strana se později stává součástí jedné z nejsilnějších stran a to Národní strany Nového Zélandu (příloha 2).

Politické strany Nového Zélandu jsou základem stability politického systému. Nový Zéland nemá vymezenou roli politických stran ve svých ústavních zákonech (Aimer, 1997: 187 – 188). Po volební reformě, která započala v 80. letech a byla dokončena v roce 1993, kdy první volby podle novely probíhaly v roce 1996, novozélandský stranický systém byl přetvořen do multipartijního systému (Strmiska, 1996: 328). Volební zákon rozšířil počet volených mandátů do parlamentu z 99 na 120. Preferenční hlasování, kdy každý volič uděluje dva hlasy, jeden hlas kandidátovi druhý straně. Hlas, který je určen pro stranu je rozhodujícím a určuje tak složení Sněmovny reprezentantů. Systém poměrného zastoupení, umožňuje rozšíření stranické soutěže a větší šance na uplatnění menších politických stran. Nový volební systém umožňující vstup nových politických stran rozbíjí tradiční strukturu stranického systému, kdy byly strany schopné získat většinové postavení ve Sněmovně reprezentantů (Álvarez – Rivera, 2014). V následujících kapitolách se budeme věnovat novozélandským politickým stranám, které se účastnily vládních a opozičních pozic před zavedením proporčního volebního systému i po jeho uplatnění.

2.2.1 Labouristická strana Nového Zélandu/ Labour Party

Labouristická strana Nového Zélandu (*Labour Party*) je jednou z politických stran, která je přítomna ve Sněmovně reprezentantů Nového Zélandu stabilně již od roku 1919 (New Zealand Parliament_d). Formování strany do moderní podoby této strany je datována od roku 1916. Jejím cílem bylo zařadit se mezi levicové strany, kde tato strana dominuje i dnes (Ženíšek, 2007: 86 – 87).

Přítomnost Labouristů jako Socialistické strany (*Social Party*) na půdě parlamentu je možné sledovat již od roku 1908. Jako Labouristická strana pak obsazuje vládní pozici v obdobích 1935 – 1949, dále 1957 – 1960, 1972 – 1975, a pak od roku 1984 – 1990. Po volební reformě uskutečněné v roce 1993 a prvně uplatněné ve volbách v roce 1993 se Labouristé do vládní pozice dostávají v roce 1999 a vládou až do roku 2008 (New Zealand Parliament_c; příloha 2).

Labouristická strana přijala demokratické socialistické zásady, které se odrážejí na její politické činnosti. Dle labouristů veškerá politická autorita vychází od lidu. Dalším bodem politických zásad labouristů je nezcizitelnost přírodních zdrojů země, které patří všem a je třeba jejich ochrany. Sociální, kulturní, politické oblasti jsou přístupny všem bez ohledu na majetek nebo společenské postavení. Ekonomické vztahy jsou řízeny spoluprací, nikoliv konkurencí (Labour).

Změna volebního systému Nového Zélandu pro Labouristickou stranu znamenala jediné. Vnitřní restrukturalizace nezbytná pro přípravu na nový volební systém a možné prosazení ve volbách. Dalším důležitým úkolem bylo nastavení vztahů s ostatními politickými stranami, především těmi, co se dostávají nově na politickou scénu Nového Zélandu (Street, 1997: 147).

Nové nastavení volebního systému si žádalo větší pozornost ke kandidátním listinám. To se zdálo být výrazným problémem pro mnoho

členů Labouristické strany Nového Zélandu (Street, 1997: 147). Tradiční hodnoty Labour party jako sociální spravedlnost a zájem o dělnickou třídu již nestačily jako odlišná značka Labour party od jiných nových politických stran. Cílem labouristů se stal program udržení progresivity sociální politiky. Tento cíl zůstává stále stejný i před vstupem strany do „nových“ voleb. Nově labouristé začali prosazovat vládní zásahy do ekonomiky za účelem zvýšit konkurenceschopnost ekonomiky Nového Zélandu (Street, 1997: 147 – 148).

2.2.2 Národní strana Nového Zélandu

Národní strana (*National Party*) je vedle Labouristické strany druhou nejsilnější stranou novozélandského systému. Národní strana je součástí parlamentu již od roku 1936, tedy od roku svého vzniku. Její vznik podnítila reforma koaliční vlády s Liberální stranou a Reformní stranou Nového Zélandu. Tyto tři strany se spojily v jednu, kdy Národní strana a Liberální strana tvořily národní vládu (Gustafson, 1997: 137).

Národní strana s obhajobou venkova a Liberální strana se zájmy o městský život, Reformní strana, která stála v pravicovém spektru stranického systému s obhajobou měst, se spojily v alternativu vůči socialistické reprezentaci v podobě Labouristické strany. Dalšími motivy pro sjednocení stran bylo vytvoření opozice vůči státním zásahům do ekonomiky Nového Zélandu (Gustafson, 1997: 137). Vůdcem ideálu sjednocení Národní strany byl George Forbes. Prvním vůdcem nově vzniklé strany se stal Adam Hamilton. Hamilton se stal i lídrem strany v průběhu voleb v roce 1938. Prvním velkým úspěchem pro Národní stranu se staly volby v roce 1949, kdy z opoziční strany se stala strana vládnoucí (Nationalb, 2015). Národní strana dominuje na novozélandské politické scéně až do roku 1984. Významnými osobnostmi strany se stali její předsedové jako například Sydney Holland, Keith Holyoke a mnozí další (Ženíšek, 2007: 87).

I Národní strana se potřebovala přizpůsobit novým podmínkám volebního systému. Novinkou pro Národní stranu byla potřeba sestavení kandidátní listiny. Do velké míry systém Národní strany pro výběr kandidátů na kandidátní listinu odráží původní systém, ještě před volební reformou. Kandidáti jsou stále nominováni na předvolebních meetingu. Podle přísných regulí, dle kterých strana navrhuje své kandidáty na kandidátní listiny, můžeme říci, že strana je velmi disciplinovaná. Protože pro členy Národní strany není úplně jednoduché se na kandidátní listinu dostat už jen pro „předvolební kolotoč“, který absolvuju v podobě různých rozhovorů na meetingu Národní strany (Gustafson, 1997: 142 – 143).

I po volební reformě, kdy na základě jejich výsledků byl změněn volební systém z relativně většinového jednomandátového systému na smíšený proporční volební systém, se Národní strana udržela na postu předních politických stran Nového Zélandu. Stále jde ve směru pravicových cílů. Cíle jsou založené na budování společnosti se základem hodnot, jako je například loajalita k zemi s demokratickými principy. Velký důraz klade na národní, ale i osobní bezpečnost. Rovnost občanů s rovnými příležitostmi a podporou individuálních hodnot a rozvoje Národní stranu deklaruje jako stranu liberální a pravicově orientovanou (Nationala, 2015).

Principy, které charakterizují, stranu jsou pragmatické, odkazují na toleranci. Národní strana se snaží být zaměřená na široké spektrum zájmů a odrážet většinové zájmy společnosti (Gustafson, 1997: 139).

2.2.3 Strana Zelených/ Green Party of Aotearoa New Zealand

Environmentální politika na Novém Zélandě má dlouholetou tradici. Její počátky lze nalézt již v 80. letech 20. století. Většinový volební systém, pro prosazování zájmy environmentálních hnutí nepřející. Od vynoření se environmentálních problémů, byly řešeny pouze okrajovými politikami vládnoucích stran nebo nezávislých jedinců (Greensb, 2015).

Po zformování Strany Zájmy environmentalismu začala obhajovat Strana zelených. Strana zelených byla registrovaná až po volební reformě v roce 1993. Jistota její kandidatury v parlamentních volbách byla zajištěna registrací strany v roce 1995 (New Zealand Parliament_f).

Respekt k přirozenosti a ohleduplnost k přírodním zdrojům je základní myšlenkou a vizí Strany zelených. Ochrana individuality a spravedlivý přístup k příležitosti, dělá ze Strany zelených stranu s liberální podstatou. Odpovědnost jedince a společnosti vůči ekonomii na základě environmentálních limitů je dle Strany zelených nutné prosazovat (Greens_a, 2015). I přesto, že zelení nebyli zatím součástí vládní koalice, její spolupráce a podpora s Labour Party ji dává na síle. Zajištění hlasů a dohoda o spolupráci dělá ze Strany zelených potřebnou (Ženíšek, 2007: 89).

2.2.4 Nový Zéland především/ New Zeland First Party

Nový Zéland především politická strana založena na začátku 90. let s prvním vstupem do novozélandského parlamentu se stala jednou z nejúspěšnějších. V počátku své existence byla opoziční stranou, v roce 1996 – 1998 se stala součástí vládní koalice společně s Labouristickou stranou. Jedním z nejvýznamnějších úspěchů strany se stalo dosazení kandidáta na post ministra zahraničí (Ženíšek, 2007: 89). Vznik Nového Zélandu především podnítila nespokojenost s hospodářskou a sociální situací země. Zakládajícími členy se stal Winston Peters, bývalý ministr zastupující maorskou menšinu (NZ First).

Zájmy, které strana obhazuje, se odrážejí od obav přistěhovalectví. Benevolence přistěhovalecké politiky Nového Zélandu dle strany ohrožují národní hospodářství a sociální politiku. Tento názor je sdílen s konzervativně laděnými voliči a Maory, kteří skrze volby projevují straně podporu (New Zealand Parliament_n; Ženíšek, 2007: 89).

2.2.5 Māori strana/ Māori Party

O zastoupení a hájení maorské menšiny v novozélandském parlamentu se snažilo celé spektrum stran. V roce 2004 se zformovala politická strana Māori strana. Māori strana se stala součástí vlády v roce 2008 – 2011. V současné době je strana zastoupena dvěma členy v parlamentu. Strana je zaměřená na prosazení maorské menšiny, tedy menšiny původních obyvatel Nového Zélandu (Ženíšek, 2007: 90).

2.2.6 ACT Nový Zéland/ ACT New Zealand

Asociace spotřebitelů a daňových poplatníků je stranou, která vznikla pod vedením Rogera Douglese a jeho dalších kolegů z Labouristické strany. Radikalita ekonomických opatření se stala nálepkou pro ACT Nového Zélandu. Vstup na půdu parlamentu si strana zajistila ve volbách v roce 1999, kdy strana získala devět mandátů (Ženíšek, 2007: 90). V současnosti strana spolupracuje s Národní stranou Nového Zélandu (New Zealand Parliament_e).

ACT Nový Zéland spoléhá na odpovědnost jedince vůči sobě i vůči společnosti. Potenciál společnosti ACT vidí v konkurenceschopnosti Nového Zélandu i její společnosti. Za tuto konkurenceschopnost neodpovídá jen stát, ale i jedinci, rodiny a podniky. Státní dohled je směřován pouze na konkurenceschopnost Nového Zélandu v mezinárodním prostředí (New Zealand Parliament_e).

3 TYPOLOGIE STRANICKÝCH SYSTÉMŮ AUSTRÁLIE A NOVÉHO ZÉLANDU DLE GIOVANNIHO SARTORIHO

3.1 Početní kritérium stranických systémů

Stranický systém každého státu je možné systematicky uspořádat dle jeho vykazujících znaků. Dlouhodobě se ke klasifikaci stranických systémů využívalo pouhého početního kritéria. Stranické systémy se řadily typově dle počtu stran figurujících v systému. Dle Sartoriho na početním kritériu záleží především z toho důvodu, že je možné vidět rozsah fragmentace a rozptýlení politické moci v daném systému, na které strany participují. Počet stran je jedním z kritérií, které jsou dobře vidět. Na základě početního kritéria si Sartori kladl otázku, jaké strany je do systému možné započítat (Sartori, 2005: 123 – 125).

Proto Sartori politické strany rozděluje dle jejich síly, tedy zda jsou strany pro systém relevantní. Síla strany je dle Sartoriho viditelná dle její volební síly a kolik je schopna získat na základě voleb mandátů. Čím více politických stran se o mandáty uchází, tím je jejich šance k většinovému vítězství šance menší. Stranu, kterou můžeme započítat do stranického systému podle její relevantnosti, je taková, která je schopna ovlivnit stranickou soutěž. Taková strana je schopna získat většinovou pozici v parlamentu, nebo je schopna stát se koaličním partnerem pro vládní stranu, se kterou je přinejmenším ideologicky spřízněná. Stranu, kterou je možné započítat do stranického systému, je i strana, někdy také označovaná jako antisystémová, která má tzv. vyděračský potenciál. Takové strany bývají často opozičně orientované a jsou určitým způsobem schopny narušit stranickou soutěž (Sartori, 2005: 127 – 128). Početní kritérium v rámci třídění stranických systémů znamená to, že systémy klasifikujeme dle jejich formátu, tedy to kolik stran obsahují. Počet stran ovlivňuje fungování stranických systémů.

To znamená jediné. Počet stran, tedy formát ovlivňuje mechanismus fungování stranického systému. Stranický systém ovlivňuje celý politický systém (Sartori, 2005: 133 – 134).

Druhým kritériem pro zařazení stranického systému do typologie je pro Sartoriho kritérium ideologické vzdálenosti. Toto kritérium vyjadřuje polarizaci, ideologickou vzdálenost mezi stranami. Ideologickou vzdáleností, tedy polarizací Sartori vysvětluje fungování, tedy mechanismus stranického systému (Sartori, 2005: 132 – 134).

3.2 Počet stran ve stranickém systému Austrálie a Nového Zélandu

3.2.1 Příklad Austrálie

V naší práci se věnujeme politickým stranám, které získávají mandáty na úrovni federálního parlamentu. Strany, které jsou schopné ve volbách získat požadovanou většinu pro získání vládní pozice (Saunders, 2011: 115).

V australském federálním parlamentu v průběhu historie od roku 1901 až do roku 2003, kdy se konalo celkem čtyřicet čtyři voleb. Z toho vládní pozici dvanáctkrát obsadila Strana práce, sedmkrát Liberální strana. Liberální strana byla vytvořena spojením sil Nacionalistické strany Austrálie (*Nationalist Party of Australia*) a Sjednocené Austrálie (*United Australia Party*). Nacionalistická strana obsadila vládní pozici čtyřikrát. Sjednocená Austrálie vládla od roku 1931 do roku 1940. Liberální strana od svého působení ve vládních pozicích od roku 1944 vládla v koaličních vládách společně s Národní stranou i přesto, že byla schopna získat nadpoloviční většinu hlasů. Žádné jiné strany ve stranickém systému dlouhodobě nedominovaly, ani nebyly schopny získat vládní nebo

opoziční post na půdě Sněmovny reprezentantů (příloha 1). Dle Sartoriho početního kritéria, kdy strana je pro stranický systém relevantní s ohledem na to, zda je schopna účastnit se vlády, být opoziční stranou či účastnit se vládní koalice započítáme do stranického systému Austrálie právě dvě strany. Jednou z nich je Liberální strana, která symbioticky vládne s podporou Národní strany, tedy stranou, která neohrožuje narušení dvoustranického mechanismu. Druhou stranou, která je schopna obsadit vládní pozici, je Strana práce (Sartori, 2001: 51; příloha 1).

3.2.2 Příklad Nového Zélandu

Do doby než proběhla reforma volebního systému (1993), strany pro obsazení vládní pozice bylo nutné získat relativní většinu hlasů. Vznikaly tak jednobarevné vlády, které i s přítomností ostatních stran, nebyly nucené vytvářet koalice (New Zealand Parliament_d, příloha 2). Po dlouhou dobu ve Sněmovně reprezentantů získává většinu mandátů Národní strana, druhou stranou, která je v průběhu historie schopna získat vládní post je Labouristická strana, která jej obsazuje 1946, 1957 a 1972 (Sartori, 2005: 201). Ostatní strany, které byly v parlamentu přítomny s vládní stranou, netvořily koalice ani nenarušily jejich většinové postavení opozice (příloha 2).

V současném stranickém systému Nového Zélandu můžeme sledovat změnu a to s tím ohledem, že ve Sněmovně reprezentantů se nachází více politických stran. V současnosti je zde zastoupeno celkem sedm stran. Labouristický strana Nového Zélandu (*Labour Party*), Strana Zelených (*Green Party of Aotearoa*), Národní strana (*National Party*), Nový Zéland především (*New Zealand First*), Māori strana (*Māori Party*), ACT Nový Zéland (*Act New Zealand*) a Společná budoucnost (*United Future*), (New Zealand Parliament_c). Změna volebního systému měla za následek to, že se do Sněmovny reprezentantů dostává více stran a vlády jsou tvořeny koalicemi (New Zealand Parliament_a).

4 DVOUSTRANICKÉ SYSTÉMY

Dvoustranický systém je reprezentantem pragmatického případu, kdy je praktikován tzv. bipartismus. Jedna strana vládne sama, není potřeba dalších stran pro získání vládní většiny. Sám Giovanni Sartori Austrálii a Nový Zéland řadí do tohoto systému (Sartori, 2005: 200). Charakteristické pro dvoustranické systémy je tzv. bipartismus, střídání dvou stran, které jsou sami schopné vládnout. Jsou dominantní dvě strany, které se u moci střídají. Mezi stranami v systému je určitý stupeň důvěry, v případě jejich opoziční pozice vládní stranu nevytlačují (Sartori, 2005: 200 – 201). I přesto, že na Novém Zélandě, můžeme pozorovat přítomnost třetí strany, Stranu sociální důvěry (*Social Credit Party*), je Nový Zéland řazen do dvoustranického systému, dle Sartoriho, jako jeden z nejčistších případů. Protože Strana sociální důvěry není schopna ohrožit většinovou pozici vládní strany v důsledku volebních výsledků, které se pohybovaly mezi 6 – 20% (Sartori, 2001: 51; příloha 2).

Obě země, tedy Austrálii a Nový Zéland, můžeme zařadit do dvoustranického systému dle pravidel počítání. Problémem v případě Austrálie zůstává relevantní třetí strana a to Národní strana Austrálie (Sartori, 2005: 199). Národní strana nezískává potřebnou většinu hlasů nutnou k vládní pozici, ale je součástí vládní koalice s Liberální stranou.

Dvoustranický systém tedy označován formátem stranického systému. Kolik je ve stranickém systému stran, které je možné počítat. V případě Austrálie jsou to dvě strany dominující systému, střídají se u moci a jedna strana, která vládne ve společné koalici. Tato koalice je spíše trvalým splynutím stran, kdy tyto dvě strany spolu nesoupeří. Novozélandský stranický systém je charakteristický dvěma dominantními stranami, které se střídají u moci. Ostatní strany nejsou schopné ohrožit jejich samostatné vládnutí (Sartori, 2005: 202 -203).

Co je důležité pro fungování, tedy mechanismus, dvoustranického systému a jeho dlouhodobé udržitelnosti? Dvě strany jsou v takovém postavení, že jsou schopny získat absolutní většinu mandátů, pokud taková strana uspěje, je schopna zajištění dostatečné podpory v parlamentu a snaží se o samostatné vládnutí. Mechanismem je také to, že je očekávaná alternace moci (Sartori, 2005: 202). Ideologická vzdálenost, tedy polarizace stranického systému pro udržitelnost dvoustranického formátu, je taková, kdy strany nejsou od sebe příliš vzdáleny a existuje možný konsensus a základní shoda na fungování politického režimu (Novák_b, 2011: 573) Již výše jsou uvedené podmínky, jsou strany Austrálie a Nového Zélandu naplnit.

5 VLIV VOLEBNÍCH SYSTÉMŮ NA STRANICKÉ SYSTÉMY

Volební systém je jeden z prvků, který determinuje podobu stranického systému. Vymezením toho, jak volební systém ovlivňuje stranický systém, se zabývalo mnoho teoretiků. Jedním z prvních byl Maruice Duverger, který se snaží o vymezení zákonných vztahů mezi stranickým systémem a volebním systémem. První zákon podle Duvergera říká, že poměrné volební systémy podporují systémy více stran, dvoukolové většinové volební systémy podporují též multipartijní systémy a relativně většinové jednokolové systémy podporují systémy dvou stran, tedy dvoustranické formáty (Lebeda, 2011: 630). Sartori s Duvergerem souhlasí v tom, že volební systémy na stranický systém působí a napomáhají jeho utváření, ale jejich vliv nedefinuje tak jednoznačně a přímočaře jako Duverger. Volební systém působí na voliče a zároveň určuje počet stran. Volič svým hlasem ovlivňuje to, kolik strana získá hlasů a na základě toho, kolik obsadí mandátů. Druhým účinek volebního systému je vliv na počet stran, které získají mandát a jsou schopné se prosadit (Sartori, 2001: 44).

Australská Sněmovna reprezentantů je volena jednokolovým většinovým volebním systémem, kdy pro získání vládní pozice je nutný získání absolutní většiny hlasů. Tento systém je označován někdy jako alternativní z důvodu uplatňování preferenčního hlasování (Saunders, 2011: 114 - 115). Na Novém Zélandě byl uplatňován volební systém relativní většiny s jednomandátovými volebními obvody do roku 1993, kdy po vypsání referenda byl změněn na Proporční smíšený volební systém (Alvaréz – Rivera, 2013).

S odkazem na Sartoriho zákony můžeme zobecnit vztah mezi volebním systémem a systémem stran. Relativně většinový jednokolový systém, v případě Austrálie i Nového Zélandu do roku 1993, může v dlouhodobě perspektivě udržet dvoustranický formát systému, pokud jsou k tomu podmínky. Je takový stranický systém zaveden. Pokud

relativně většinový jednokolový systém vytvoří dvoustranický formát stranického systému v důsledku dvou podmínek. Stranický systém má určitou strukturu a voliči jsou rozptýleni ve volebních obvodech (Sartori, 2001: 53).

Vliv volebních systémů na stranické systémy je zřejmý. Volební systémy určují chování voličů. Volič svým hlasem rozhoduje o možném zisku mandátu strany nebo konkrétního kandidáta. V případě Nového Zélandu a Austrálie, kde je zaveden relativně většinový volební systém, můžeme říci, že podporuje dvoustranický formát. Počet stran, které jsou schopné získat vládní většinu bez nutnosti vytváření koalic. Opoziční strany též nejsou nucené vytvářet koalice (příloha 1; příloha 2).

Působení volebního systému na stranický systém můžeme dobře vidět na případu Nového Zélandu. Nový Zéland změnil svůj volební systém na základě referenda a provedené reformy, kdy relativně většinový volební systém s jednokolovými mandátními obvody byl změněn na systém proporční smíšený volební systém. Volební systém umožnil vytvoření větší soutěživosti stranického systému a zvýšil počet politických stran. Ovšem nezměnil postavení dvou hlavních aktérů stranického systému. Stále dominují Labouristická strana a Národní strana, ale jsou nucené vytvářet koalice (Cabada - Ženíšek, 2003: 94).

6 KOMPARACE STRANICKÝCH SYSTÉMŮ AUSTRÁLIE A NOVÉHO ZÉLANDU

Podle Sartoriho jsme stranické systémy Austrálie a Nového Zélandu zařadily do typologické kategorie dvoustranických systémů. K tomu nás vedlo, základní východisko a to kritérium počtu v daných systémech (Sartori, 2005: 199).

Vývoj stranických systémů Austrálie a Nového Zélandu je datově odlišný. První vládní politické strany Nového Zélandu uplatňují svojí moc již v roce 1891 (Hamer, 2013: 112). Australský federální parlament ovládaný politickými stranami s uplatněním vládního vlivu je datován v roce 1901, kdy vznikl společně s federací (Šanc, 2007: 50).

Ve stranických systémech Austrálie jsou zastoupeny politické strany reprezentující konzervativní a sociální postoje, ale také strany vymezující svůj zájem na liberální hodnoty zastávající svobodu a odpovědnost jedince. Ideologické postoje vládních politických stran se odráží na utváření politického diskurzu (Johanson – Glow, 2008: 37).

Pro třídní zájmy politických stran, které můžeme identifikovat ve stranickém systému Austrálie říci, že politické strany jsou tzv. *catch all party* nebo taky někdy označované jako univerzální strany, kdy jejich cílem je zaujmout co nejširší okruh voličů (McAllister, 1991: 2007).

Politické strany Austrálie jsou orientované na třídní zájmy. Těmito zájmy je utvářena stranická soutěž mezi dvěma dominujícími stranami, které tyto zájmy reprezentují. Tradiční zastoupení sociálních zájmů v podobě ekonomické rovnosti příležitostí, ochrany zaměstnanců a politických a občanských práv. Takto orientovaná je Strana práce Austrálie. V jejím kontrastu stojí Liberální strana, která podporuje svobodou jednotlivce, především s ohledem na jeho svobodné podnikání,

které může zvýšit jeho životní úroveň. Podobné povahy je Národní strana, která s Liberální stranou vládne v tradičních koalicích (Johanson – Glow, 2008: 39; příloha 1).

Australské politické strany a jejich úspěchy se odrážejí v tom, jak jsou schopné se adaptovat na klíčové zájmy společnosti a s tímto ohledem je prosazovat v politice. Tuto adaptabilitu na požadavky společnosti byla schopna nabídnout australská Strana práce, která svoji platformu a dokázala tak vyhrát volby v roce 1972, kdy byla dlouhodobě prosazována ve vládních pozicích Liberální strana se svými liberálními hodnotami a prosazováním odpovědnosti jedince vůči sobě i vůči společnosti. Strana práce tak nabídla programové zaměření se sociálními jistotami (příloha 1, Johanson – Glow, 2008: 39).

V novozélandském stranickém systému, jsou zastoupeny dvě nejsilnější strany, které jsou podobného zaměření jako nejsilnější strany Austrálie jmenované výše. Je to Národní strana a Labouristická strana působící v novozélandské Sněmovně reprezentantů.

Opozici socialistickému vymezení v novozélandském stranickém systému nabízí Národní strana. Národní strana a její zaměření na pracující třídu společnosti nabízí alternativu vůči Labouristické strany. Národní strana a její hodnoty, které je schopna prosazovat jsou založeny na individuální odpovědnosti jedinců, konkurenceschopnost podnikání s omezenými zásahy státu (Nationala).

Ideologie a společenské zaměření Strany práce Austrálie a Labouristické strany Nového Zélandu kombinují prvky liberálních hodnot se socialismem (Markey, 2008: 81). Další co strany spojuje je jejich podobný vývoj a úspěšnost v obsazení vládních pozicích (příloha 1; příloha 2). Dalším pojítkem mezi těmito stranami je přiznání k odkazu a následování britské Labouristické strany (*Labour Party*). Jsou propojeny

politickou kulturou zaměřená na sociální zájmy. Jejich vznik též podnítil motiv k podpoře odborů a zájem o práva pracujících (Markey, 2008: 69).

Na základě porovnání politických stran, které obsazují vládní a opoziční posty, v parlamentech komparovaných zemí můžeme říci, že strany se chovají obdobně. Nejsou extrémně vyhraněné, jejich zájmy jsou podobné. Australská Strana práce a Labouristická strana propojuje ideologie socialismu, konzervativní hodnoty, zájem o podporu odborů a historický i současný odkaz od britské Labouristické strany, ke kterému se obě hlásí. Ve stranických systémech můžeme pozorovat i zastoupení liberálních hodnot podporující individualitu jedince i ekonomický růst společnosti a podniků se snahou o minimalizování zásahu státu. V australském stranickém systému je tento zájem zastoupen Liberální stranou. V novozélandském stranickém systému tyto hodnoty hájí Národní strana.

Další podobnost komparovaných systémů můžeme vidět ve volebních výsledcích v průběhu historie. Alternace moci se australský federální parlament dočkal v průběhu působení dvou nejsilnějších stran v roce 1946 a 1972, kdy Strana práce byla schopna nahradit dosavadní vládu Liberální strany a Národní strany. Strana práce byla pak schopna obsadit vládní pozice na začátku 80. let 20. století a pak až v novém miléniu. Její úspěch je přisuzovány její politické variabilitě s ohledem na aktuální sociální problémy a to v právě již zmíněných 80. letech (Johanson – Glow, 2008: 39).

Vliv volebního systému byl uveden již v předchozí kapitole práce. Pokud porovnáme volební systémy Austrálie do federálního parlamentu dolní komory a Nového Zélandu do Sněmovny reprezentantů je možné pozorovat společné prvky volebních systémů. Austrálie disponuje systémem alternativního hlasování s využitím většinové volební techniky. Systém si žádá zisk absolutní většiny v jednomandátových obvodech. Volby do dolní komory australského parlamentu jsou jednokolové

(Říchová, 2002: 149). První volební systém uplatňován v novozélandském parlamentu již od 19. století je systémem relativní většiny s jednomandátovými obvody. Oba volební systémy navazují na tradici Velké Británie. Ve Velké Británii je též uplatňován systém relativní většiny (Cabada – Ženíšek, 2003: 90). S odkazem na Sartoriho zákony, kterými vymezuje vztah mezi stranickými systémy, a nastavením volebního systému můžeme říci, že v obou zemích jsou na základě toho podporovány tzv. dvoustranické systémy (Sartori, 2001: 51).

Reforma novozélandského volebního systému měla za následek i změnu podoby stranického systému. Již stranický systém Nového Zélandu nemůžeme řadit mezi dvoustranické systémy, ale je třeba přepočítat počet přítomných stran. Nespokojenost voličů se zastoupením jejich zájmů a ztráty nedůvěry k vytvářeným vládám měla za následek úvahu a zároveň realizaci volební reformy provedené a potvrzené referendem v roce 1993. Jedním z důvodů, které vedly ke změně volebního systému, bylo například to, kdy na začátku 80. let Národní strana získala absolutní většinu křesel v parlamentu i přesto, že Strana práce získala více hlasů (Alvaréz – Rivera, 2013). Systém relativní většiny s jednomandátovými obvody byl nahrazen smíšeným volebním systémem. Tento systém rozděluje volbu do Sněmovny reprezentantů na dvě části. Většinovou volbu a volbu poměrnou. Volič má dva hlasy. Jeden hlas většinový, druhý proporční. Proporční část hlasu vyrovnává většinovou část (Cabada – Ženíšek, 2003: 92 – 94). Nový volební systém, který Nový Zéland uplatňuje od roku 1993, respektive od voleb konajících se v roce 1996, měl významný vliv na stranický systém. Novozélandský stranický systém se stal v tu chvíli více otevřený novým nebo menším politickým subjektům usilující o mandát v parlamentu. To znamenalo a znamená jediné. Oslabení dvou doposud nejsilnějších politických stran a to Národní strany a Strany práce. Tyto strany se i nadále střídají u moci, ale jsou nucené tvořit koalice s jinými politickými stranami. Nový volební systém umožnil větší zastoupení etnických menšin. Nejvýznamnější

strana, která zastupuje maorskou menšinu, je Maori Party. Významní teoretici volebních systémů se domnívají, že vysoká proporcionalita systému přispívá k vyšší volební účasti. To se v případě Nového Zélandu projevilo hned v prvních volbách s novým volebním systémem v roce 1996. Proporční volební systém Nového Zélandu má ale i negativní dopady. Především se upozorňuje na složitost hlasování. Volič má k dispozici dva hlasy, kdy jeden je udělen konkrétnímu kandidátovi a druhý je pro politickou stranu. Voliči si ale málo uvědomují, který z těchto hlasů více ovlivňuje výsledek sestavení parlamentu. Nové politické subjekty, které se díky reformě volebního systému dostávají do parlamentu, mohou ovlivňovat stabilitu vlády a její akceschopnost. Přístup do parlamentu mají také tzv. extrémistické strany, které mohou ovlivnit stabilitu parlamentu (Cabada – Ženíšek, 2003: 94 – 95).

Dlouhodobě dominující politické strany byly tak nucené změnit svojí strategii a začít spolupracovat s novými politickými subjekty, které se objevily. Nové politické strany, které se dostávají na půdu Sněmovny, začínají reprezentovat širší okruh zájmů. Strana Zelených jako reprezentant environmentální politiky, ACT Nový Zéland obhajující zájmy socioekonomického zaměření, Māori strana zastupující maorskou menšinu, tedy původní obyvatele Nového Zélandu. Strany, které dominovaly systému nyní, vytváří s novými koalice. Tyto koalice jsou vytvářeny na základě blízkostí programů a ideologie. Nejúspěšnější stranu, která se dostala již v prvních volbách do je ACT Nový Zéland. ACT se stala koaličním partnerem Národní strany (Gustafson, 1997: 145).

Změna volebního systému měla za následek změnu stranického systému. Dřívější bipartismus, střídání dvou stran u moci, byl nahrazen multipartismem. Nejen mechanismus stranického systému se změnil, ale i formát, tedy počet přítomných stran. (Strmiska, 1996: 329). Pro multipartismus je charakteristické především to, že vládní většina je tvořena koalicemi. Tyto koalice je možné ve volbách nahradit, tedy je

zajištěná jejich alternace Multipartismus je otevřeným prostorem a umožňuje širší soutěž systému (Sartori, 2001: 55 – 56). Zvýšení přítomnosti počtu politických stran, které mají koaliční a vyděračský potenciál (Sartori, 2005: 127) nemá za následek rozptýlení stranického systému ani extrémní polarizaci. Strany jsou orientovány spíše středově, i když jejich pozice nemusí takto zajištěna (Strmiska, 1996: 332 – 333).

Dle Sartoriho typologie stranických systémů můžeme „nový“ stranický systém Nového Zélandu zařadit do typu umírněného pluralismu. Počet stran, které je možné zahrnout, je maximálně šest. Těchto šest stran má mezi sebou relativně malou ideologickou vzdálenost a jsou schopné vytvářet koaliční vlády. Tyto strany se pohybují v pravo – levém středu stranického systému. Takto je definován mechanismus umírněného pluralistického stranického systému (Aimer, 1997: 189). Umírněný pluralismus Nového Zélandu koresponduje s očekáváním účinku proporčního volebního systému. Fragmentaci, kterou můžeme ve stranickém systému sledovat je dle historických sociální a ideologických linií, kdy tyto linie jsou zastupovány politickými stranami. Další vliv na stranický systém, který jej omezuje, tedy redukuje počet stran, které budou mít šanci získat mandát je 5% volební klauzule a nutné její překročení pro zastoupení v parlamentu (Aimer, 1997: 189).

V důsledku volební reformy a změny stranického systému Nového Zélandu po roce 1996, kdy na půdu parlamentu vstupují nové politické strany, můžeme říci, že dvoustranický formát byl narušen a již nemůžeme typologicky novozélandský stranický systém zařadit stejně jako australský. Ten si v průběhu 90. let na půdě federálního parlamentu nezměnil. Alternace vládní strany zůstala stále stejná a politické strany, které dosahují vládních pozic, se účastnily již před tím.

7 ZÁVĚR

Jak již bylo řečeno v úvodu Austrálie a Nový Zéland spojuje společná historická zkušenost. Zkušenost, kterou máme na mysli, je přítomnost britských kolonizátorů. Přítomnost britského kolonialismu na australském kontinentu můžeme datovat již od 18. století, kdy u australských břehů zakotvila jedna z prvních britských posádek ve službách Jeho Veličenstva (Šanc, 2007: 33). Novozélandský ostrov a jeho kolonizace započíná ve stejném století jako australská (Ženíšek, 2007: 63). Odlišnost v kolonizaci můžeme vidět v přístupu Británie ke kontinentu a ostrovnímu obyvatelstvu. Británie spolupracuje s maorskými náčelníky a jejich vztah byl založen především na vojenské spolupráci, kdy Maorové pomáhali Britům při průniku do australského vnitrozemí (Orangeová, 2003: 43 – 44). Australské území Británie sloužilo k jinému účelu. Na australský kontinent se dostávají odsouzení z Británie. Na kontinent se dostávají za účelem využívání jejich pracovní síly a zároveň takto byli nuceni postarat se sami o sebe. Po odpykání trestu většina z odsouzených na území australského kontinentu zůstávají a pokládají tak základ moderní společnosti Austrálie (Macintyre, 2013: 55).

Nezávislost ostrova Nového Zélandu i Australské federace byl dlouhodobý proces. Australské snahy o vyhlášení samostatnosti započaly již v roce 1891. Tyto snahy byly dovršeny v roce 1901, kdy byl založený Australský svaz, spojující šest států do federace. K potvrzení plné nezávislosti dochází Westminsterským statutem v roce 1931, který umožňuje nezávislost federálního parlamentu Austrálie na britském parlamentu a jeho kontrole (Šanc, 2007: 37). Nový Zéland získal v roce 1852 autonomní status, který umožnil rozvoj vnitrostátní politiky vedenou a ovládanou maorskými náčelníky. Ke konci 19. století se etabluje vláda politických stran, která začala řešit hospodářské a sociální problémy (Hamer, 2003: 112). K plné potvrzení nezávislosti novozélandského

parlamentu dochází ve stejné době jako v Austrálii, udělením Westminsterského statusu (Ženíšek, 2007: 66).

Nejen ve společnosti, ale i v politickém systému dochází k vlivu britské přítomnosti, můžeme zde sledovat společné prvky pro Austrálii, Nový Zéland a Británii charakteristické. Jedním z nich je státní zřízení uvedených zemí. Všechny tři země jsou konstitučními monarchiemi, kdy včele země je britský monarcha (Šanc, 2007: 59; Ženíšek, 2007: 95). Konstituční monarchie je zahrnuta v novozélandských ústavních zákonech. Tyto zákony omezují moc monarchy a přesouvá ji na úroveň volených zástupců, tedy na členy parlamentu (New Zealand Parliament_b). Panovník je v novozélandském politickém systému samostatnou kategorií a je vymezován tak i mimo exekutivu, tak i mimo legislativu (Ženíšek, 2007: 67). Úloha monarchy v australském politickém systému je dnes spíše ceremoniální a reprezentativní povahy. Panovník i generální guvernér, který monarchu zastupuje, na australském území mají dle ústavy rozsáhlé pravomoci, ovšem do výkonné moci nezasahuje a jedná dle vládního kabinetu (Australian Politics_a, 2015).

Další společné prvky, které spojují je nastavení exekutivy a legislativního orgánu následovaný upořádané tzv. westminsterským systémem. Nejsilnějšími orgány v systému je parlament, tedy legislativní orgán. V parlamentu jsou přítomni členové vlád. Podpora vlády je zajišťována parlamentem. Australské uspořádání federálního parlamentu následuje westminsterský model. Jedním z výrazných rozdílů, který odlišuje australský parlament od westminsterského parlamentu je jeho kombinace reprezentativní vlády propojené s australským federalismem. Nový Zéland se od tradičního uspořádání podle westminsterského modelu odlišuje od doby, kdy byla provedena změna podoby parlamentu. Touto změnou máme na mysli zrušení horní komory parlamentu a tak se Sněmovna reprezentantů stala orgánem odpovědným za schvalování

zákonů a její důležitá role je také v odpovědnosti za veřejné výdaje a státní rozpočet (Ženíšek, 2007: 76 – 77).

Spolupráci zemí podporuje nejen blízká geografická vzdálenost, ale i ekonomické zájmy. Jednou z uzavřených bilaterálních dohod s ekonomickým a hospodářským zájmem mezi Austrálií a Nového Zélandu je potvrzené Světovou obchodní organizací tzv. ANZCERTA (*Australia New Zeland Closer Economic*). Na základě této dohody země mezi sebou vytváří zónu volného obchodu (Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade). Další oblasti, ve které Austrálie a Nový Zéland spolupracuje, je bezpečnostní. Jejich alianční vztah spojující obranné síly začal ji na začátku 20. století. Austrálie a Nový Zéland bojují společně v první světové válce a podporují Velkou Británii. Po druhé světové válce se jednotky Austrálie a Nového Zélandu spojily se Spojenými státy. Jejich alianční vztahy jsou označovány jako ANZUS. Alianční vztahy ANZUSU trvaly od konce druhé světové války až do poloviny 80. let 20. století. Po odstoupení Spojených států se obranné vztahy Austrálie a Nového Zélandu vytvořily na základě neformální dohody širšího významu (*Closer Defence Relations*). Tato dohoda spojuje zájmy ohledně politiky bezpečnosti (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade, 2013). V této části závěru jsme chtěli ukázat, že nejen ve stranických systémech komparovaných zemí nalezneme společné, ale i rozdílné prvky propojující tyto země s ohledem na politický systém.

Vraťme se zpět k vymezenému tématu práce. Jejím zájmem byla komparace stranických systémů. V prvních kapitolách jsme se věnovali konkrétním politickým stranám, které ve stranických systémech dominují. V případě Austrálie je to Liberální strana a Strana práce. Ve shrnutí politických stran Austrálie má své místo i Národní strana, která dlouhodobě spolupracuje na vládních pozicích s Liberální stranou. V kapitole o politických stranách Nového Zélandu. V kapitole jsou zahrnuty dominantní strany obsazující vládní pozice před změnou

volebního systému v roce 1993, kdy první volby konající se v roce 1996 měly za následek změnu stranického složení vládních pozic. Politické strany, které doposud osazovaly vládní pozice, nebyly nucené vytvářet koaliční vlády pro zajištění většinové podpory. Po změně je koaliční spolupráce stran ve vládních pozicích žádoucí pro zajištění většinové podpory. Proto jsou součástí kapitoly politických stran Nového Zélandu i ty, které nabízí nový okruh zájmu a prosazují se v systému.

Po přehledu politických stran se věnujeme typologii stranických systémů s ohledem na typologii, kterou vymezuje Giovanni Sartori. Giovanniho kritérium počtu, tedy to jaké strany můžeme ve stranickém počítat, odkazuje k vymezení typu stranického systému. Podle Sartoriho australský stranický systém a novozélandský stranický systém je možné zařadit do dvoustranického systému. Tedy systém, který je podpořen formátem, tedy počtem stran, kdy ve stranickém systému dominují dvě politické strany a jsou schopné se ve vládních a opozičních pozicích alternovat. Alternaci je možné označit jako mechanismus, tedy fungování stranických systémů (Sartori, 2005: 200 – 201).

Při bližším přehledu pohledu politických stran přítomné ve federálním parlamentu Austrálie a ve Sněmovně reprezentantů Nového Zélandu můžeme sledovat jejich podobné chování a zaměření. Liberální hodnoty, ekonomickou svobodu jedince a podporu volného podnikání bez státních zásahů obhajují Liberální strana Austrálie a Národní strana Nového Zélandu. Ke spolupráci, společnému historickému odkazu a zastoupení zájmů sociální povahy jako je rovnost příležitostí, podpora zaměstnanců se hlásí Labouristická strana Nového Zélandu a Strana práce Austrálie.

Sartoriho přístup k typologii stranických systémů je v mnohém kritizován. Kritika týkající se řady problémů a především aplikace typologie, kterou Sartori vymezil (Fiala – Strmiska, 1998: 147). Jednoznačně nelze vymezit dle praxe jednobarevných a vlád složených z více stran, tedy z koalic, tedy na základě kritéria počítání. Sartoriho obranou je tedy to, že dvoustranický systém a jeho fungování je možné v případě, že třetí strana nebrání hlavním stranám vytvářet samostatnou vládu a nenutí je tak ke koaliční spolupráce. Stručněji řečeno, neohrozí její pozici. Tím Sartoriho přístup ke kritériu počtu můžeme označit za reduktivní a zjednodušení závěrů typologie (Fiala – Strmiska, 1998: 207).

8 ZDROJE

8.1 Literatura

Aimer, Peter (1997). The future of the party systém. In: In. Miller, Raymond, *New Zealand Politics in Transition* (Auckland: Oxford Univeristy Press), s. 187 – 195.

Cabada, Ladislav – Ženíšek, Marek (2003). *Smíšené volební systémy* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Corcoran, Robert – Dickenson, Jackie (2010). *A dictionary of Australian politics* (Crows Nest: Allen a Unwin).

Fiala, Petr – Strmiska, Maxmilián (1998). *Teorie politických stran* (Brno, Barrister a Principal).

Gustafson, Barry (1997). The National Party. In. Miller, Raymond, *New Zealand Politics in Transition* (Auckland: Oxford Univeristy Press), s. 137 – 146.

Hamer, David (2003). Centralizace a nacionalismus (1891 – 1912). In. Sinclair, Keith a kol., *Dějiny Nového Zélandu* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 112 – 133.

Jackson, Keith (2000). Nový Zéland. In. Krieger, Joel, *Oxfordský slovník světové politiky* (Praha, OTTOVO nakladatesltví), s. 573 – 575.

Johanson, Katya – Glow, Hilary (2008). Culture and Political Party Ideology in Australia. *Journal of arts managment, law and society* 2008 (38), s. 37 – 50.

Lebeda, Tomáš (2011). Volební systémy. In. Novák, Miroslav a kol., *Úvod do studia politiky* (Praha: Sociologické nakladatelství), s. 600 – 653.

Macintyre, Stuart (2013). *Dějiny Austrálie* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

McAllister, Ian (1991). Party Adaptation and Factionalism within the Australian Party System. *American Journal of Political Science* 1991 (35), s. 206 – 227.

Markey, Ray (2008). An Antipodean Phenomenon: Comparing the Labo(u)r Party in New Zealand and Australia. *Labour history* 2008 (No. 95), 69 – 95. (dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/27516310>, 20. 7. 2015).

Mulgan, Richar (1997). Parliament: composition and functions. In. Miller, Raymond, *New Zealand Politics in Transition* (Auckland: Oxford Univeristy Press), 62 – 71.

Novák^a, Miroslav (2011). Pojmový úvod do komparativní politologie. In. Novák, Miroslav a kol., *Úvod do studia politiky* (Praha: Sociologické nakladatelství), s. 296 – 353.

Novák^b, (2011). Strany a stranické systémy. In. Novák, Miroslav a kol., *Úvod do studia politiky* (Praha: Sociologické nakladatelství), s. 548 – 599.

Orangeová, Claudia (2003). Maorové a Británie (1769 – 1840). In. Sinclair, Keith a kol., *Dějiny Nového Zélandu* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 27 – 51.

Říchová, Blanka (2002). *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů* (Praha: Portál).

Říchová, Blanka (2005). Komparativní metoda v politologii. In. Dvořáková, Vladimíra a kol., *Komparace politických systémů I.* (Praha: Nakladatelství Oeconomica), s. 5 – 35.

Sartori, Giovanni (2001). *Srovnávací ústavní inženýrství* (Praha: Sociologické nakladatelství).

Saunders, Cheryl (2011). *The Constitution of Australia: A Contextual analysis* (Oxford: Hart Publishing).

Street, Maryan (1997). The Labour Party. In: Miller, Raymond, *New Zealand Politics in Transition* (Auckland: Oxford University Press), s. 147 – 155.

Strmiska, Maximilián (1996). Novozélandské stranicko – politická soustava (1993 – 1996). *Politologický časopis* č. 4, s. 328 – 336.

Šanc, David (2007). Politický systém Austrálie. In Ženíšek, Marek – Šanc, David a kol., *Commonwealth politické systémy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 32 – 60.

Ženíšek, Marek (2007). Politický systém Nového Zélandu. In: Ženíšek, Marek – Šanc, David a kol., *Commonwealth politické systémy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 61 – 97.

8.2 Prameny a internetové zdroje

Álvérza - Rivera, Manuel (2014). Election to the New Zealand House of Representatives. *Elections Resources on the Internet*. 5. 10. 2014 (<http://electionresources.org/nz/>, 20. 7. 2015).

Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade (nedatováno). *Australia – New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement* (<http://dfat.gov.au/trade/agreements/anzcerta/Pages/australia-new-zealand-closer-economic-relations-trade-agreement.aspx>, 20. 7. 2015).

Australian Politics_a (2015). *Constitution Monarchy* (<http://australianpolitics.com/democracy-and-politics/key-terms/constitutional-monarchy>, 20. 7. 2015).

Australian Politics_b (2015). *Australian Constitution – Overview* (<http://australianpolitics.com/constitution-aus/text/overview>, 20. 4. 2015).

Australian Politics_c (2015). *Federal Election Dates and Outcomes* (<http://australianpolitics.com/lists/federal-election-dates-and-outcomes>, 26. 7. 2015).

Australian Politics_d (2015). *List of Australian Prime Ministers Since 1901* (<http://australianpolitics.com/lists/prime-ministers-since-1901>, 20. 4. 2015).

Australian Politics_e (2015). *Political Parties* (<http://australianpolitics.com/political-parties>, 26. 7. 2015).

Greens_a (2015). *Green Party Vision* (<https://home.greens.org.nz/vision>, 20. 7. 2015).

Greens_b (2015). *The History of Green Party* (<https://home.greens.org.nz/history-green-party>, 20. 7. 2015).

Labour (nedatováno). *About Labour* (http://campaign.labour.org.nz/about_labour, 20. 7. 2015).

LPA_a (nedatováno). *Our beliefs* (<https://www.liberal.org.au/our-beliefs>, 20. 7. 2015).

LPA_b (nedatováno). *Our history* (<https://www.liberal.org.au/our-history>, 20. 7. 2015).

LPA_c (nedatováno). *Achievements government* (<https://www.liberal.org.au/achievements-government>, 20. 7. 2015).

National_a (2015). *About National* (<https://www.national.org.nz/about/about-national>, 20. 7. 2015).

National_b (2015). *History of National Party* (<https://www.national.org.nz/about/national's-history>, 20. 7. 2015).

New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade (2013). *Australia Defence Links* (<http://www.mfat.govt.nz/Foreign-Relations/Australia/3-Defence-links/index.php>, 20. 7. 2015).

New Zealand Parliament (nedatováno). *History Past politicians* (<http://www.parliament.nz/en-nz/about-parliament/history-buildings/history/past/00PlibHstBldgsHistoryPast1/past-politicians>, 20. 7. 2015).

New Zealand Parliament_a (nedatováno). *How Parliament works Facet sheets* (<http://www.parliament.nz/en-nz/about-parliament/how-parliament-works/facet-sheets/00HOOOCPubResAboutFactSheetsWhat1/parliament-brief-what-is-parliament>, 20. 7. 2015).

New Zealand Parliament_b (Nedatováno). *Parliamentary parties* (<http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/parties>, 20. 7. 2015).

New Zealand Parliament_c (nedatováno). *Parliamentary Parties Labour Party* (<http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/parties/labour/00PlibMPPLabour1/labour-party>, 20. 7. 2015).

New Zealand Parliament_b (nedatováno). *Parliamentary parties ACT New Zealand* (<http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/parties/act-nz/00PlibMPPACTNZ1/act-new-zealand>, 20. 7. 2015).

New Zealand Parliament_c (nedatováno). *Parliamentary parties Green Party* (<http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/parties/green/00PlibMPPGreen1/green-party>, 20. 7. 2015).

New Zealand Parliament_e (nedatováno). *Parliamentary parties NZ First* (<http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/parties/nz-first/00PlibMPPNZFirst1/nz-first>, 20. 7. 2015).

New Zealand Parliament_f (nedatováno). *Quick history* (<http://www.parliament.nz/en-nz/about-parliament/history-buildings/history/quick-history/00PlibHstBldgsHistoryQkHistory1/quick-history>, 20. 7. 2015).

NPA (2000). National Party of Australia Platform 2000 (dostupné na: http://australianpolitics.com/downloads/nationals/2000_npa-platform.pdf, 20. 7. 2015).

NZ First (nedatováno). *History of New Zealand First* (<http://nzfirst.org.nz/our-history>, 20. 7. 2015).

The Commonwealth (2015). *Member countries* (<http://thecommonwealth.org/member-countries>, 20. 7. 2015).

9 RESUME

The theme of this work compares about of party systems in Australia and New Zealand. The theoretical part focus on the characteristics of party systems in Australia and New Zealand refers to the typology of Giovanni Sartori. Sartori's typology discusses about several types of party system based on the number of relevant parties, degrees of polarization and ideological distance of the political parties in the system.

Australian party system by Sartori's typology systems ranks between two sides, Labour Party of Australia and Liberal Party of Australia. But the party systems in Australia we can find third party. Third party represents by National party of Australia, does endanger any of the ruling parties. It is almost a tradition that the National Party of Australia is cooperating in the government with Liberal Party of Australia.

New Zealand's party system by Sartori's typology ranks between two party system. But that is true in case of New Zealand only until 1993, when change the electoral system from the majority system to proportional electoral system. Proportional electoral system switched and became multipartism system.

10 PŘÍLOHY

Příloha 1

House of Representatives Elections			
Date	Incumbent Gov.	Winning Leader Party	Losing Leader Party
29 Mar 1901	Govt. Elected	Edmund Barton Protectionist	George Reid Free Trade
16 Dec 1903	Govt. Reelected	Alfred Deakin Protectionist	George Reid Free Trade
12 Dec 1906	Govt. Re-elected	Alfred Deakin Protectionist	George Reid Free Trade
13 Apr 1910	Govt. Defeated	Andrew Fisher ALP	Alfred Deakin Fusion Party
31 May 1913	Govt. Defeated	Joseph Cook Liberal	Andrew Fisher ALP
5 Sep 1914	Govt. Defeated	Andrew Fisher ALP	Joseph Cook Liberal
5 May 1917	Govt. Re-elected	W.M. Hughes Nationalist	Frank Tudor ALP
13 Dec 1919	Govt. Re-elected	W.M. Hughes Nationalist	Frank Tudor ALP
16 Dec 1922	Govt. Re-elected	Stanley Bruce replaced W.M.H	Matthew Charlton ALP
14 Nov 1925	Govt. Re-elected	Stanley Bruce Nationalist/Country	Matthew Charlton ALP
17 Nov 1928	Govt. Re-elected	Stanley Bruce Nationalist/Country	James Scullin ALP
12 Oct 1929	Govt. Defeated	James Scullin ALP	Stanley Bruce Nationalist
19 Dec 1931	Govt. Defeated	Joseph Lyons United Australia/Country	James Scullin ALP
15 Sep 1934	Govt. Re-elected	Joseph Lyons United Australia/Country	James Scullin ALP
23 Oct 1937	Govt. Re-elected	J.L. United Australia/Country	John Curtin ALP
21 Sep 1940	Govt. Re-elected min.	Robert Menzies United Australia Party	John Curtin AL
21 Aug 1943	Govt. Re-elected	John Curtin ALP	Arthur Fadden Country Party
28 Sep 1946	Govt. Re-elected	Ben Chifley ALP	Robert Menzies Liberal
10 Dec 1949	Govt. Defeated	Robert Menzies Liberal/Country	Ben Chifley ALP
28 Apr 1951	Govt. Re-elected	Robert Menzies Liberal/Country	Ben Chifley ALP
29 May 1954	Govt. Re-elected	Robert Menzies Liberal/Country	Dr. H.V. Evatt ALP

10 De 1955	Govt. Re-elected	Robert Menzies Liberal/Country	Dr. H.V. Evatt ALP
22 Nov 1958	Govt. Re-elected	Robert Menzies Liberal/Country	Dr. H.V. Evatt ALP
9 Dec 1961	Govt. Re-elected	Robert Menzies Liberal/Country	Arthur Calwell ALP
30 Nov 1963	Govt. Re-elected	Robert Menzies Liberal/Country	Arthur Calwell ALP
26 Nov 1966	Govt. Re-elected	Harold Holt Liberal/Country	Arthur Calwell ALP
25 Oct 1969	Govt. Re-elected	John Gorton Liberal/Country	Gough Whitlam ALP
2 Dec 1972	Govt. Defeated	Gough Whitlam ALP	William McMahon Liberal/Country
18 May 1974	Govt. Re-elected	Gough Whitlam ALP	Bill Snedden Liberal/Country
13 Dec 1975	Dismissed 11/11 Caretaker Govt. el.	Malcolm Fraser Liberal/National	Gough Whitlam ALP
10 Dec 1977	Govt. Re-elected	Malcolm Fraser Liberal/National	Gough Whitlam ALP
18 Oct 1980	Govt. Re-elected	Malcolm Fraser Liberal/National	Bill Hayden ALP
5 Mar 1983	Govt. Defeated	Bob Hawke ALP	Malcolm Fraser Liberal/National
1 Dec 1984	Govt. Re-elected	Bob Hawke ALP	Andrew Peacock Liberal/National
11 Jul 1987	Govt. Re-elected	Bob Hawke ALP	John Howard Liberal/National
24 Mar 1990	Govt. Re-elected	Bob Hawke ALP	Andrew Peacock Liberal/National
13 Mar 1993	Govt. Re-elected	Paul Keating ALP	John Hewson Liberal/National
2 Mar 1996	Govt. Defeated	John Howard Liberal/National	Paul Keating ALP
3 Oct 1998	Govt. Re-elected	John Howard Liberal/National	Kim Beazley ALP
10 Nov 2001	Govt. Re-elected	John Howard Liberal/Nationals	Kim Beazley ALP
9 Oct 2004	Govt. Re-elected	John Howard Liberal/Nationals	Mark Latham ALP
24 Nov 2007	Govt. Defeated	Kevin Rudd ALP	John Howard Liberal/Nationals
21 Aug 2010	Govt. Re-elected Min.	Julia Gillard ALP	Tony Abbott Liberal/National

Zdroj: <http://australianpolitics.com/lists/federal-election-dates-and-outcomes>

Příloha 2

	seat	% of votes	seat	% of votes	seat	% of votes	seat	% of votes
1890	Liberal[3] 38	56.2	'Conservative'[4] 25	28.9			Independents 7, others 4	15.0
1893	51	57.8	13	24.5			Independents 6, others 4	17.7
1896	39	46.0	25	37.4			Independents 6, others 4	16.6
1899	49	52.7	19	36.6			Independents 2, others 4	10.7
1902	47	51.8	19	20.6			Independents 10, others 4	27.7
1905	58	53.1	16	29.7			Independents 6, others 0	17.2
1908	50	58.7	26	27.8	'Labour'[5] 1	4.1	Independents 3, others 0	9.4
1911	33	40.7	Reform Party 37	34.6	4	8.5	Independents 6, others 0	16.2
1914	33	43.1	41	46.9	6	9.3	Independents 0, others 0	0.8
1919	21	28.2	47	36.0	Labour Party 8	23.8	Independents 4, others 0	12.1
1922	22	26.3	37	39.4	17	23.7	Independents 4, others 0	10.7
1925	11	20.4	55	46.5	12	27.3	Independents 2, others 0	5.9
1928	United Party 27	29.8	27	34.8	19	26.2	Country Party 1, independents 6, others 0	9.2
1931			United-Reform Coalition 51	55.4	24	34.3	Country Party 1 independents 4, others 0	2.3 8.0
1935			United-Reform (National) 19	32.9	53 +Ratana 2[6]	46.1 1.0	Country Party 2 Democrat Party 0 independents 4, others 0	2.5 7.8 9.7
1938			National Party 25	40.3	53	55.8	Independents 2, others 0	3.9
1943			34	42.8	45	47.6	Democratic Labour 0 independents 1, others 0	4.3 5.4
1946			38	48.4	42	51.3	others 0	0.3
1949			46	51.9	34	47.2	others 0	1.0
1951			50	54.0	30	45.8	others 0	0.2
1954			45	44.3	35	44.1	Social Credit 0	11.1

	seat	% of votes	seat	% of votes	seat	% of votes	seat	% of votes
							others 0	0.5
1957			39	44.2	41	48.3	Social Credit 0 others 0	7.2 0.3
1960			46	47.6	34	43.4	Social Credit 0 others 0	8.6 0.4
1963			45	47.1	35	43.7	Social Credit 0 others 0	7.9 1.3
1966			44	43.6	35	41.4	Social Credit 1 others 0	14.5 0.4
1969			45	45.2	39	44.2	Social Credit 0 others 0	9.1 1.5
1972			32	41.5	55	48.4	Social Credit 0 Values 0 others 0	6.7 2.0 1.6
1975			55	47.6	32	39.6	Social Credit 0 Values 0 others 0	7.4 5.2 0.2
1978			51	39.8	40	40.4	Social Credit 1 Values 0 others 0	16.1 2.4 1.3
1981			47	38.8	43	39.0	Social Credit 2 Values 0 others 0	20.7 0.2 1.4
1984			37	35.9	56	43.0	Social Credit 2 NZ Party 0 Values 0 others 0	7.6 12.3 0.2 1.0
1987			40	44.0	57	48.0	Democrats[7] 0 NZ Party 0 Values 0 Mana Motuhake 0 others 0	5.7 0.3 0.1 0.5 1.4
1990			67	47.8	29	35.1	Democrats 0 Mana Motuhake 0 Greens 0 NewLabour 1 others 0	1.7 0.6 6.8 5.2 2.8
1993			50	35.1	45	34.7	Alliance[8] 2 NZ First 2 others 0	18.2 8.4 3.7

Zdroj: <http://www.elections.org.nz/events/past-events/general-elections-1890-1993>